

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**חצר שיש לה ב' פתחים****צריכה שתי נרות - לענין ברכה**

ובשני מדליק בלא ברכה, וכו'. הרי דפסק דאין לברך על מצוה שנתקנה משום חשדא, וצ"ע.

ד-ד-

ובפלתו (יו"ד סי' יג ס"ק ד) כתב: בד"ה שחיטה, והרשב"א בתשובה (ח"א סי' תקכה) כתב שיש לברך כמו על כל מצוות דרבנן, ופרי"ח (ס"ק ה) פקפק מדברי הר"ן פרק במה מדליקין (שבת י א ד"ה אמר רב הונא) בחצר שיש לו שני פתחים דמדליק בשניהם, וכתב הר"ן דאין לברך, הואיל וליכא רק משום חשדא, ע"ש. ואין הנדון דומה, דשם משום חשדא והכא משום **מראית עין**, ו**ומי מדמה זה לזה**, וכו' עכ"ל.⁴

ונראה כוונתו דחלוק חיובא דמראית עין מחיובא דחשדא, דמראית עין הוי דין בהחפצא, פ"י דגלל מראית עין נתחיבה הבהמה בשחיטה והבגד בציצית, ולכן שייך שפיר ברכה, משא"כ בחשדא הוי רק דין בהגברא ולא שייך בזה חיוב ברכה, ולכן מדליק בחצר שיש לה ב' פתחים בפתח השני בלא ברכה, ודו"ק.⁵ אמנם ממה שכתב בתשובות הרשב"א **מאיזה טעם שאמרו מצוה של דבריהם היא. ועל מצוה של דבריהם מברכין**, לכאורה אין לחלק בין משום חשדא או משום מראית עין, וצ"ע.

ה-ה-

גם יש ליישב מה שפסק הרמ"א כדעת הר"ן שאם מדליק בשני פתחים אינו מברך רק באחד מהם, בהקדם מש"כ בשו"ת **שבות יעקב** (ח"ג סי' מח) הנה שמעתי בשם אדמו"ר נר"ו, מי שכבה לו נר חנוכה אף שקי"ל כבתה אינו זקוק לה, מ"מ צריך להניח שם על אותו מקום הנותר מנר חנוכה כל זמן ושעת הדלקה, וסמך לדבר לא ידעתי, בכך אבקש מאתו שיודעיני מאין יצא לו מקור דין זה. **תשובה**: וכו', והדרן למלתא בשאלה שלך נ"ל דמוכח מכח סוגין זו עצמו דין זה להדיא, כיון דמסיק הש"ס בלי חולק והוא ג"כ הסכמת כל הפוסקים דחצר שיש לה שני פתחים צריך שתי נרות משום חשדא, שיאמרו מדלא אדליק בהאי פתחא בהך פתחא נמי לא אדליק ע"כ. וקשה אמאי חיישינן לחשדא, הלא יכולין אנו לדון לכף זכות ולומר דאף בהא אדליק רק שכבתה וקי"ל כבתה אינו זקוק לה וכו' כהסכמת הפוסקים, אלא ודאי דאף שאם כבתה אינו זקוק לה, מ"מ מדלא הניח עדיין באותו מקום כל זמן ועת הדלקה הנותר מנר חנוכה של שעוה או של שמן חיישינן לחשדא שלא הדליק כלל, וזהו ראייה שאין לו תשובה כלל, עכ"ל. **מבואר בדבריו** דלאפוקי מחשדא סגי בזה שנשאר שם הנותר מנר חנוכה או השמן.

ולהמתבאר חלוק חיובא דשחיטת בן פקועה [לאחר שהפריס ע"ג קרקע] וטלית שאולה [לאחר ל' יום], דאף דחיובא דידהו הוא משום מראית עין, מ"מ עיקר החיוב הוא לקיים מצות שחיטה בבן פקועה ולהטיל ציצית בטלית השאולה, ושפיר שייך לחייב ע"ז ג"כ ברכה, משא"כ בנר חנוכה דמשום חשדא היה סגי ג"כ רק להניח נר או שמן וכמו שנתבאר בשו"ת שבות יעקב, אלא דמכיון שאין שייך תקנת הנחה לחוד, תקנו להדליק, לכן שפיר אין שייך לתקן לברך על חיובא דפתח הב', דאין עיקר החיוב על ההדלקה.⁶

ו-ו-

סמוכין לדברינו מדברי הפרי מגדים (או"ח אשל אברהם סי' תצח ס"ק כה) בד"ה שאולה, בן פקועה חיה הפריס על גבי קרקע דצריך שחיטה מדברי סופרים, עיין יו"ד סי' יט אי טעון כיסוי עיני סי' כח. ולברך יש לומר שאין מברך, דבשחיטה גם כן יש אומרים לברך על אחר תחלה, עיין מה שכתבתי בפריי שם, וראוי לכסות בלא ברכה וכו', עכ"ל.

ולהמתבאר דכל שאין חיוב על פעולה זו משום מראית עין, אלא דפעולה זו חייבת גלל אחרת, לא שייך לחייב ברכה על פעולה כזו. א"כ גם לענין כיסוי י"ל עדר"ז, דהא עיקר החיוב משום מראית העין הוא על השחיטה, ומכיון שכל החיוב הוא רק גלל השחיטה לא שייך לתקן עליה ברכה, ודו"ק.

⁴ ועי' עוד בשדי חמד (מערכה ח אות לג) שיצא לחלק בין מראית עין לחשדא לענין לאסור בחדרי חדרים, וי"ל דחלוק ג"כ לענין ברכה.

⁵ אמנם עי' בחי' הר"ן (שבת קמח א) ובמאירי (חולין ק א) דכתבו דחיובא דטלית הוא משום חשדא, וצ"ע.

⁶ ואף שהר"ן כתב **כן בסתמא**, וגם לרב הונא דסי"ל כבתה זקוק לה, ולדידיה עיקר החיוב הוא ההדלקה, ומ"מ מכיון שהחיוב הוא משום חשדא אין מברכין על זה, מ"מ י"ל דהרמ"א שהעתיק להלכה דברי הר"ן הוא לשיטתו דסי"ל כבתה אין זקוק לה, דמעיקר הדין היה סגי בהנחה לבד לאפוקי מחשדא, וההדלקה הוא רק משום דאי אפשר לחייב ולתקן הנחה לבד.

שבת (כג א) אמר רב הונא חצר שיש לה שני פתחים צריכה שתי נרות. אמר רבא לא אמרן אלא משתי רוחות, אבל מרוח אחת לא צריך. מאי טעמא וכו', לעולם משום חשדא דבני מתא, וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי, ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק, בהך פיתחא נמי לא אדליק, ע"כ.

א-א-

בר"ן שם (י א מדפי הרי"ף) אמר רב הונא חצר שיש לה שני פתחים. שיש לבית שני פתחים פתוחים לחצר צריכה שתי נרות נר לכל פתח משתי רוחות ומפרשינן בגמרא דהיינו טעמא משום חשדא דבני מתא דזמנין דחלפי בהא ולא חלפי בהא ואמרי כי היכי דבהא לא אדליק באידך נמי לא אדליק, **ומסתברא דכיון שאינו מדליק אלא משום חשדא לא מברך אלא אחד פתחא**, עכ"ל.

ובשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תקכה) שאלת עוד הא דאמר רבא (פסחים ו א) עיסת ארנונה חייבת בחלה משום דלית לה קלא אם חייב לברך על הפרשתה, דנראה שאינו חייב כיון שאינו אלא משום הרואין ולא מן הדין דהא כתוב "עריסותיכם" (שלה טו כ). וכן הדומין לזה כבן פקועה שהפריס על גבי קרקע. **תשובה כל שהצריכו חכמים להפריס או לשחוט מאיזה טעם שאמרו מצוה של דבריהם היא. ועל מצוה של דבריהם מברכין**, ע"כ.

לכאורה נראה ממה שכתב בפי' הרשב"א דכל שהצריכו חכמים מאיזה טעם שאמרו מצוה של דבריהם היא ועל מצוה של דבריהם מברכין, והוא לכאורה דלא כמו שכתב הר"ן ומסתברא דכיון שאינו מדליק אלא משום חשדא לא מברך אלא אחד פתחא.

ב-ב-

בשו"ע או"ח (סי' תרעא סעי' ח) חצר שיש לו שני פתחים משני רוחות, צריך להדליק בשניהן מפני החשד, וכו'. הגה ואם מדליק בשני פתחים אינו מברך רק באחד מהם **ובשני מדליק בלא ברכה**, וכו' עכ"ל.

לכאורה נראה כוונת הרמ"א כדעת הר"ן, דכיון שאינו מדליק אלא משום חשדא אינו מברך אלא אחד פתחא.¹

ובשו"ע יו"ד (סי' יג סעי' ב) השוחט את הבהמה ונמצאת כשרה, ומצא בה עובר בן ח' וכו'. ואם מצא בה בן ט' חי, אם הפריס על גבי קרקע טעון שחיטה וכו' עכ"ל.

ובט"ז (שם ס"ק ז) משום מראית עין דאתי לאחלופי בבהמה גמורה, כיון שגם זה הפריס ע"ג קרקע וכו' עכ"ל.

בפרי חדש (שם ס"ק ה) אלא שמצאתי להרשב"א גופיה בתשובה (ח"א סי' תקכה) שכתב דבן פקועה שהפריס על גבי קרקע דמצוה של דבריהם היא ומברכין על שחיטתו וכו', ודלא כדמשמע מדברי הר"ן בפרק במה מדליקין (שבת י א ד"ה אמר רב הונא) גבי חצר שיש לה שני פתחים, שכתב דכיון שאינו מדליק אלא משום חשדא, לא מברך אלא אחד פתחא וכו' עכ"ל.

ומבואר דנקט דהרשב"א והר"ן פליגי פי' דלשי' הרשב"א אף דחיובא דנר חנוכה משום חשדא מ"מ מצוה דרבנן היא ומחייב לברוכי עלה.

ג-ג-

מנחות (מד א) אמר רב יהודה טלית שאולה כל שלשים יום פטורה מן הציצית, מיכן ואילך חייבת, ע"כ.

ובשו"ע (או"ח סי' יד סעי' ג) השואל מחבירו טלית שאינה מצויצית, פטור מלהטיל בה ציצית כל ל' יום, דכתיב: "כסותך" (כי תצא כ"ב) ולא של אחרים. אבל אחר ל' יום חייב מדרבנן, מפני שנראית כשלו.

ובארצות החיים (שם) כתב: **ויברך עליה**. וביאורו (שם ס"ק יב) כתב: ויברך כמו שנתבאר מתוס' שם, **ואף שחיובו הוא רק מפני מראית עין**, כבר כתב הרשב"א בתשובה (סי' תקכה) לברך על שחיטת בן ט' כשהפריס ע"ג קרקע, **אף דלא בעי שחיטה רק מפני מראית עין**, ועי' לקמן (סי' תרעא) עכ"ל. וכ"ה במ"ב (שם).

הנה מה שכתב עי' לקמן (סי' תרעא) כוונתו למה שכתב (שם סעי' ח בהגהה) ואם מדליק בשני פתחים אינו מברך רק באחד מהם

¹ עיין בארוכה בשו"ת **מתנת לוד** (או"ח סי' כג) ומש"כ בזה בשע"ת (שם סוף ס"ק ז). ועי' בשפת אמת (שם) בד"ה בגמרא ודו"ק.

² וליתא דכיון דמדרבנן צריך להדליק, אף על גב שלא הצריכו להדליק אלא משום חשדא דעלמא מצוה דרבנן היא ומחייב לברוכי עלה,

³ שם: גם שם הפירוש שלא יברך בשני פתחים, רק בפתח אחד, ומוציא חבירו, דכיון דהוא משום חשדא, הני שני פתחים שייכים בהדדי, וכחד יחשב, ומברך על אחד ופטר חבירו. אבל כאן לפטור אותו כלל מברכה, והוא מקיים מצוה דרבנן, זו לא שמענו, עכ"ל.